

mpkslas - menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1984

GRUODŽIO MĖN., 8 d. / DECEMBER 8, 1984

PART TWO — Nr. 243(45)

Šiame numeryje:

Lietuviai PEN klubo kalinamų rašytojų komiteto pranešime.

Lietuva ir lietuviai keliautojų akimis. Algirdo Landsbergio „Onos veidas“ Los Angeles...

... ir Chicagoje.

Dobužinskio Lietuvos vaizdų paroda Chicagoje.

Kazio Bradūno eilėraščiai.

Moters atvaizdas moterų rašytojų prozoje — pokalbis su Violeta Kelertiene. A.a. solistą Vytautą Naką prisimenant.

Nauji leidiniai.

Kertinė Parastė

Lietuviai PEN kalinamų rašytojų komiteto pranešime

Šių metų lapkričio mėnesio pradžioje Londone įvyko Tarptautinio PEN klubo suvažiavimas, kurio metu buvo paskelbtas kalinamų rašytojų komiteto pranešimas. Jame išvardinti ir septyni lietuviai: kalinami Algirdas Iešmantas, Vytautas Skudis ir Viktoras Petkus; ištrėmimo esantys Antanas Terleckas ir Povilas Pečeliūnas; ir prievartai psichiatrinėje ligoninėje laikomas Algirdas Statkevičius. Pranešime minimi ir estas Martas Niklus bei latviai Gunaras Freimanis ir Janis Skudra; šimet iš kalėjimo paleisti estas Veljo Kalebas ir latvis Alfredas Zarinšas. Kalinamų rašytojų komitetas rūpinasi ne tik tiktai grožinės literatūros kūreiais, bet ir žurnalistais bei savilaidinės spaudos darbuotojais.

Pasaulinė rašytojų organizacija taip pat pranešė, kad Filipinų PEN klubas savo nariu priėmė Černiachovskio psichiatrinėje ligoninėje kalinamą Algirdą Statkevičių. Tokiu būdu tautiniai PEN centrai tiesia pagalbos ranką rašto žmonėms, kurie kalinami už savo idėjas. Taip Viktorą Petkų prieš keletą metų ėmėsi globoti skotų PEN centras.

Kalinamų rašytojų komiteto pirmininkas, neseniai išleistas Solženicino biografijos autorius, anglas Michael Scamell pranešė, kad šiuo metu pasaulyje 472 rašytojai ir žurnalistai yra kalėjimuose, konclageriuose, vidinėje tremtyje ar namų arešte. Kaip ir praėjusiuose pranešimuose, Sovietų Sąjunga išsiskiria represuotų rašytojų gausumu: minimos 95 pavardės, penktadalis visu pasaulyje kalinamų rašto žmonių! 28-ą jų tarpe ir Balio Gajausko, bylos dar tiriamos.

Komiteto pranešime rašoma, kad Sovietų Sąjunga vis aktyviau save izoliuoja nuo pasaulio. Vis mažiau žmonių gauna leidimus emigruoti, laiški iš Sovietų

Sąjungos retėja. Nutrauktas tiesioginis susisiekimasis telefonu, dar labiau suvaržytas siuntinių siuntimas. Visa tai sunkina nepaklusniųjų rašytojų ir spaudos žmonių būklę — jie baudžiami vis aršesniais bausmėmis.

Pasaulinės rašytojų organizacijos pranešime reiškiamas ypatingas susirūpinimas vis dažnėjančiu protiskai sveikų rašytojų siuntimu į psichiatrinės ligonines. Pavyzdžiui, Nizametinas Achmetovas, kuriam neseniai buvo suteikta Rotterdamo poezijos premija, buvo pasiųstas į Alma-Atos psichiatrinę ligoninę. Jo „nusikaltimas“? 1982 metais jis mėgino pasiųsti laišką Madridė vykusiai Helsinkio susitarimų peržiūros konferencijai. Šiuo metu Sovietų Sąjungoje psichiatrinėse ligoninėse kalinama 12 rašto žmonių, įskaičiuojant ir Algirdą Statkevičių.

Kalinamų rašytojų gausumą pasižymi ir Sovietų Sąjungos ideologiniai bendrininkai kitose pasaulio dalyse. Nors pastaruoju metu, ypatingo tarptautinio spaudimo dėka, buvo paleisti penki kubiečiai, 20 rašytojų dar tebevargsta Fidel Castro kalėjimuose. Karas Vietname pasibaigė jau prieš devynerius metus, bet rašytojų ir žurnalistų padėtis toje „demokratinėje respublikoje“ vis blogėja. Nauja areštų banga nusiaubė Vietnamą gegužės mėnesį. PEN klubas viliasi dar nepatvirtintomis žiniomis, kad JAV žada priimti Vietnamo politinius kalinčius, įskaičiuojant ir rašytojus.

Siek tiek pagerėjo padėtis Vidurio rytų Europos šalyse. Liepos mėnesį paleisti likusieji kalinami lenkų rašytojai. Čekoslovakijoje šiandien už grotų du, Rytų Vokietijoje — vienas rašytojas. Jugoslavijos vidinė politinė krizė pareikalavo aukų iš rašytojų, kurių devyni šiandien kalėjime.

Kitose pasaulio dalyse rašytojų padėtis blogiausia Turkijoje, Kinijoje, Libijoje ir

Lietuva ir lietuviai keliautojų akimis

KAZIMIERAS BARĖNAS

Šiais moderniais lietuviškos spaudos draudimo laikais, kai knygos ne tik neleidžiamos į Lietuvą, bet ir sunkiai išleidžiamos tos, kurios Vilniuje spausdinamos, yra ko džiaugtis, jei kuri nors gera per kieno nors malonę sugeba iš ten pasiekti svetur gyvenantį. Mane kaip tik pasiekė „Mokslo“ dar 1983 m. išleista prof. Juozo Jurginio ir doc. Algirdo Sidlauskio sudaryta 224 psl. knyga *Kraštas ir žmonės. Lietuvos geografiniai ir etnografiniai aprašymai* (XIV-XIX a.).

Istorijos specialistams tie knygoje pateikiami dalykai gal dažnam ir žinomi, bet tiems, kas nemoka senosios vokiečių, lotynų ir lenkų kalbų, tai graži naujiena.

Didžiąją knygos dalį sudaro ištraukos iš raštų tų kitaučių, kuriems teko per Lietuvą keliauti ar joje ilgiau pagyventi ir susipažinti su istoriniais paminklais, krašto ypatybėmis, su žmonėmis ir jų gyvenimo būdu. Kai kurių tų kitaučių knygos jau buvo išverstos į lietuvių kalbą ir atskirai išleistos, tai čia ir nebekartojamos nė ištraukomis.

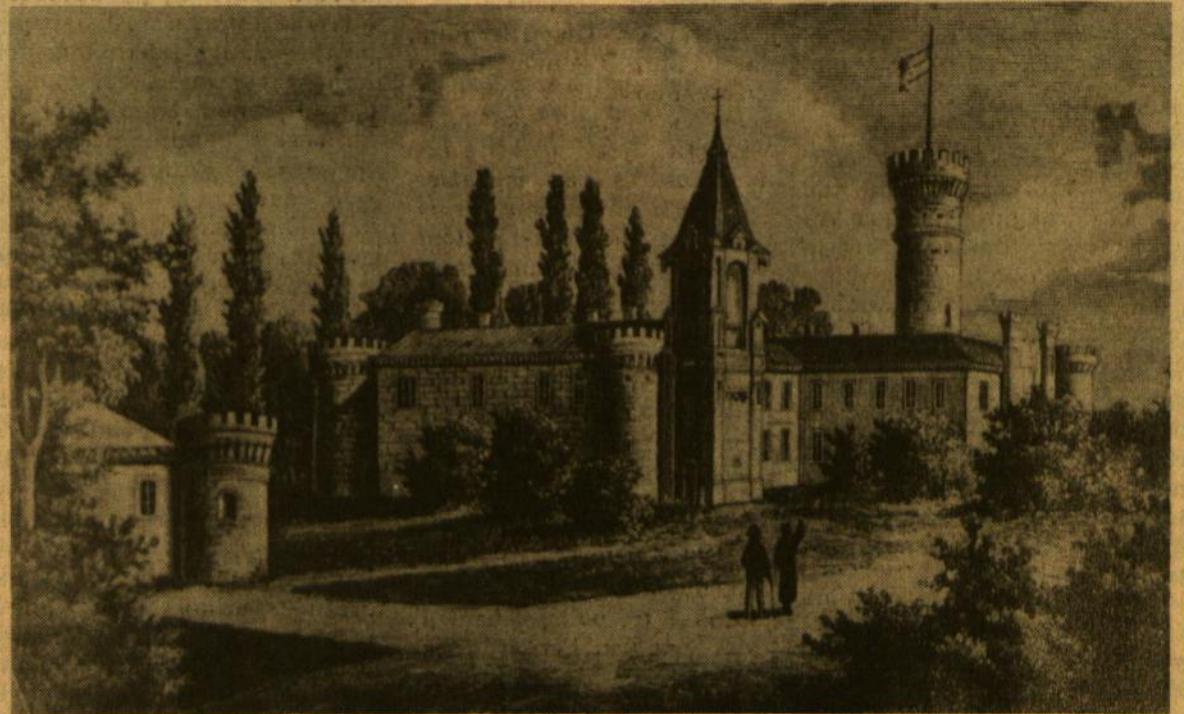
Bet pirmuosiuose daugiau kaip 30 puslapių atspausdinti turbūt reto lietuvių tematyti XIV amž. dokumentai — kryžiuočių į Lietuvą siuntinėjamų žvalgų pranešimai, kaip ir kuriais keliais pasiekiamos numatomos pulti vietovės, sur galima apsinakvoti, kur kokiomis kliūtimis teks susidurti. Žvalgais būdavo siunčiami kryžiuočiams talkininkavę daugiausia prūsai ir lietuviai. Tie pranešimai yra iš 1384-1402 metų. Kelius ištyrusieji paprastai ir kariuomenės vedliais eidavo. Kai kuriais keliais vesdavo 1-2, o kai kuriais (pvz., žiemos keliu per Šušvį į šiaurę esančias Žemaitijos sritis) net 12. Tokių kryžiuočiams pasitarnavusių talkininkų — žvalgų išvardyta arti 170.

O pasakojimai tų ankstyvaisiais amžiais apie Lietuvą rašiusių autorių skaitytini, be abejo, su žiupsniu druskos, nes ne visada jie patys matė tai, ką užrašė. Štai Jeronimo Pragiškio pasakojimą yra užrašęs Enėjus Silvijus Pikolominis. Trejetą metų XV amž. pradžioje rūpinęsis sukrėščioninti žemaičius,

Pragiškis daugiausia domėjosi, kaip ir kiek stipriai reikėsi žemaičiuose senasis tikėjimas. Didžiulę daugiatomę Lenkijos istoriją parašęs ir joje dažnai užsiminęs Lietuvą, Dlugošas, sako, nemėgo lietuvių ir jų gyvenamą kraštą vaizdavo neturtingą, pelkėtą, ežerais nusėtą ir miškais apaugusį. Šioje knygoje atspausdinti Dlugošo pasakojimai, kaip Jogaila ir Vytautas su palyda iškeliavo į Lietuvą žemaičių krikštyti, kaip tas stabmeldybės naikinimas vyko ir kokia ta senoji religija buvo — kas ir kaip būdavo garbinama. Bet Dlugošas niekada Lietuvoje nėra buvęs, Lietuvos krikšto metu dar net negimęs, taigi ką jis apie tai parašė, tai tik gal remdamasis dar gyvų liudininkų pasakojimais.

Bet nuo prancūzo kilmingojo riterio Žiliberio de Lanua dviejų kelionių į Lietuvą (XV amž. pradžioje) vis įdomesni darosi tie aprašymai — vis daugiau tie keliautojai pateikia medžiagos apie mūsų kraštą, apie jo praeitį. De Lanua išpūdziais dar nepriklausomoje Lietuvoje buvo susidomėjęs P. Klimas ir istorijos reikalui skirtame leidinyje *Praeitis* paskelbė ne tik straipsnį apie jį, bet ir kelionių po Lietuvą vertimą. Šioje knygoje spausdinamos iš naujo išverstos tos išpūdziai vietos, kurios susijusios su Lietuva. Pirmą kartą, pavėlavęs atvykti padėti kariauti su „saracėnais“ lietuviams, nes Žalgirio mūšyje kryžiuočiai jau buvo rimtai pralaimėję, de Lanua pro Daugpilį pasuko į Lietuvą. Dvi dienas ir dvi naktis keliauęs ir neaptikęs jokios gyvenvietės. O karaliaus dvarą vadinamą Vytauto dvarą pasiekęs, prakeliauęs septynis ar aštuonis užsalčiusius ežerus.

Atvyko jis tada į Vilnių ir

Kryžiuočių ordino užkariauose lietuvių žemėse pastatyta pilis, jų kronikose vadinama Redan.

aprašė patį miestą, pilį, kurioje Lietuvos valdovas Vytautas paprastai gyveno, gyventojus, kurie jau esą krikščionys, o paskui pasiekė „labai didelį Lietuvos miestą, vadinamą Trakais“. Tame mieste ir aplinkiniuose kaimuose esą labai daug totorių, kurie „yra tikri saracėnai, visai nežinantys Jėzaus Kristaus tikėjimo“. Trakai priklausio kunigaikščiui Vytautui, o tas „Lietuvos valdovas Vytautas laiko garbės dalyku, kad nė vienas svetimšalis, atvykstantis į jo kraštą arba važiuojantis per jį, neturėtų jokių išlaidų. Jis liepia duoti jiems maisto ir saugiai lydėti visur, kur jie nori, po visą kraštą be jokio užmokesčio. Minėtasis Vytautas yra labai galingas kunigaikštis, nes nugalėjo ginklu dvyliką ar tryliką karalysčių ir šalių. O turi jis, bendrai paėmus, dešimt tūkstančių jam pačiam priklausančių pabaltotų žirgų“.

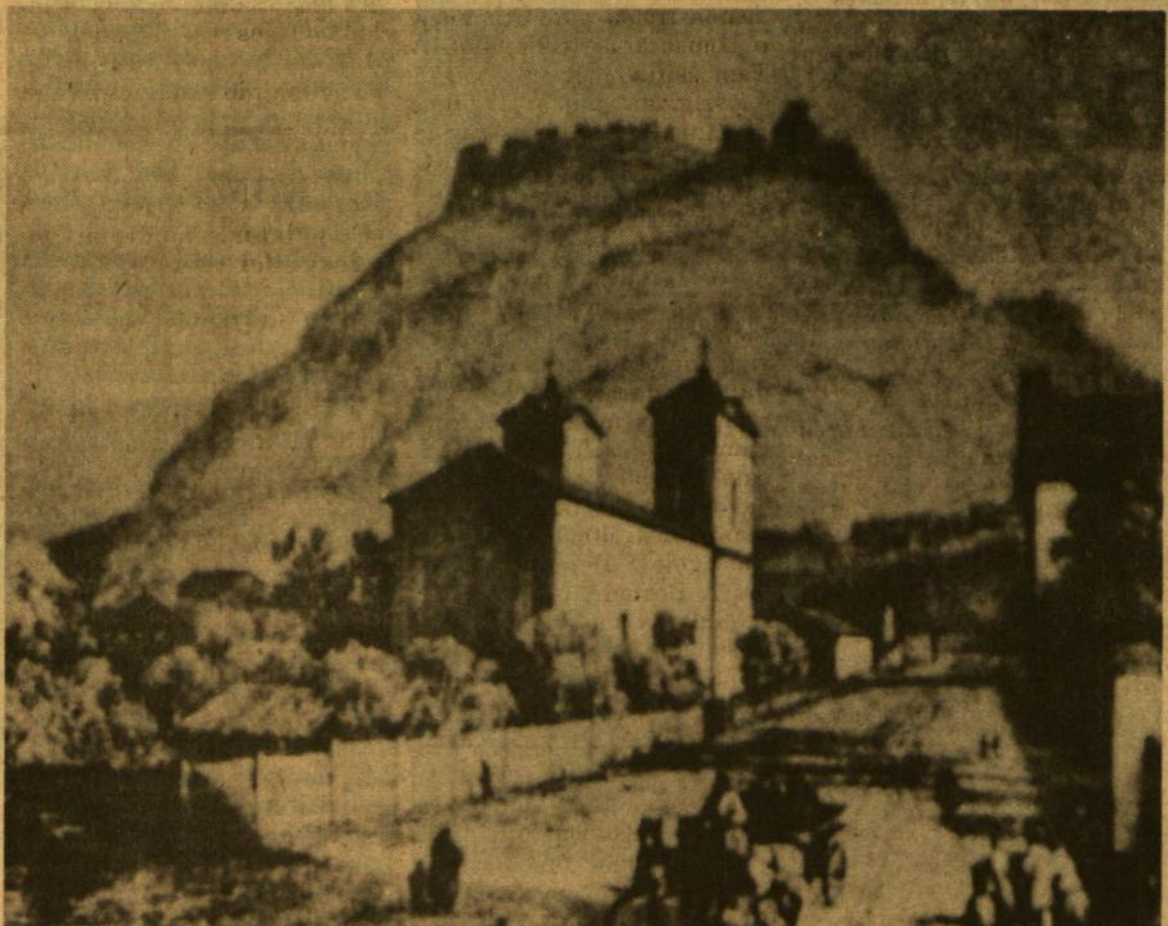
Jis buvo susitikęs su Vytautu, jo žmona ir dukterim, bet jau ir vien ta pacituotoji ištraukėlė ne tik Vytauto

galybę ir turtingumą nusako, bet ir ypatingą valdovišką nusistatymą dėl elgesio su svetimšaliais primena, būdingą ir turbūt retą bet kuriame krašte. Jis gi ir tuos de Lanua saracėnais vadintus totorius susikvietė, kaip savo metu Gediminas pirklius kuriamame krašte. Jis gi ir tuos de Lanua saracėnais vadintus totorius susikvietė, kaip savo metu Gediminas pirklius kuriamame krašte. Jis gi ir tuos de Lanua saracėnais vadintus totorius susikvietė, kaip savo metu Gediminas pirklius kuriamame krašte.

Net du kartus (1474 ir 1477

m.) prakeliaudamas karaliaus, šįkart jau Kazimiero, buvo priimtas Venecijos ambasadorius Kontarinis (Contarini). Jau XVI amž. du kartus per Lietuvą yra keliauęs imperatoriaus Maksimilijono I pasiuntinys Herberšteinas ir stambiam savo veikale apie tas keliones pateikė visą skyrių išpūdzių iš Lietuvos. Nors tų išpūdzių tik keletas puslapių, bet jie įdomūs ano meto padėčiai pažinti. Nors ir neilgai užtrukęs Lietuvoje, jis suspėjo pastebėti valstybės irimo pradus. Štai kad ir tasai skyrelis apie bajorų karinę prievolę, kur jis rašo: „Ši tauta klestėjo iki pat Vytauto laikų. Jei dabar iš kur nors jai gresia karas ir jei reikia jėga gintis nuo priešo, tai pašauktieji atvyksa puošniai apsitaisë, daugiau pasirodyti negu kariauti ir po patikrinimo greitai išsisikirsto. Pasilikusieji geresnius drabužius ir arklius, su kuriais buvo atvykę į patikrinimą, pasiunčia namo, o patys lyg per prievartą seka paskui vadą. Tačiau didikai, kurie turi savo lėšomis į karą siųsti pagal turtą nustatytą karių skaičių, išsiperka, duodami pulkininkui pinigų, ir lieka namie“.

Kritiškai jis pasisako ir dėl baudžiavos. Karaliaus aukštąs pareigūnas jam prasiitaręs: „Lietuvoje bet koks žodis kainuoja auksą“. O tai reiškia, kad visur duokles reikia mokėti ir negali išdrįsti be dovanų ko nors iš aukštesnių prašyti. Dar viena baudžiavos ypatybė: „Nuo Vytauto laikų iki šių dienų jie laikomi tokioje sunkioje vergovėje, jog nuteistasis mirti pono įsakymu turi pats sau įvykdyti bausmę, pasikarti. O jei kas kartais atsisako tai padaryti, tada, žiauriausiai nuplaktas ir iškankintas, vis tiek pakariamas. Dėl šitokio žiaurumo kartais atsitinka taip, kad teisėjas arba seniūnas dėsiančiam nusikaltėliui pagrasina arba tik pasako: „Skubėk, ponas pyksta“, ir vargšas, bijodamas smarkiausio nuplakimo, baigia gyvenimą kilpoje“. Teko jam pasukti ir į Žemaitiją, „narsių ir karingų žmonių“ kraštą. Ten ji nustebino labai maži arkliai ir tai, kad žemė ariama „ne geležimi, o (Nukelta į 3 psl.)

Kremence pilis Volinijos vaivadijoje, žinoma iš XII šimtmečio, kurioje prancūzų keliautojas Žiliberas

de Lanua svečiavosi pas Didįjį Lietuvos kunigaikštį Vytautą.

Algirdo Landsbergio „Onos veidas“ Los Angeles

PR. VISVYDAS

Los Angeles Dramos sambūris 1984 m. lapkričio 17 d. linksmo josangelietis su A. Landsbergio dviveiksmės komedijos „Onos veidas“ premjera. Tuo įvykiu Sambūris nušovė tris zuikius: pasiekė savo gyvavimo 30-metį, pasirodė su nauju, iš Clevelando pagrobto režisieriumi Petru Maželiu, ir laimėjo Lietuvių Fondo įvertinimo čekį 2000 dol. suma, kurią Sambūrio valdybos pirmininkui V. Dovydaičiui įteikė J. Činga.

Prie šių laimėjimų reikia pridėti irgi neeilinį aktorius A. Kiškio įnašą — tą vakarą gerai atliekant net tris vaidmenis: Onos buvusio vyro Adolfo „Abdulos“, nusigėrusio našlio ir atlaidaus amerikiečių muitininko. Tai jau apčiuopiamas sceninis visapusiškumas.

Kadangi minėtus pasiekimus skaičiuojame po tris, negalime nepaminėti režisieriaus trejopo darbo: režisuojant, dekoruojant ir projektuojant baldus bei kostiumus. Muzikos ir garsų efektus tvarkė Vladas Gylis.

Kaip kiekvienoje premjeroje, taip ir šioje, šalia laimėjimų yra ir nepavykusių mažozių. Kažkodėl kritikui apie tai rašyti yra parankiau, negu šlovinti įdėto darbo kalnus.

Kitais žodžiais, peikti yra smagiau, negu girti; pasiklauskite žiūrovų. O jų tą vakarą iš visų Pietų Kalifornijos pasviečių sugužėjo tikrai daug. Žmonės yra pasiilęgię lietuviškos scenos.

A. Landsbergio „apyjuodė su properšomis premijuota komedija“ (kaip rašoma po pavadinimu), mano manymu, Los Angeles spektaklyje turėjo daugiau spragų, negu properšų. Ir teksto sąranga (kai antras veiksmas paverčiamas nestipria priekaba), ir režisūra, ir vietomis gerokai pertempta vaidyba kirtosi su sveiko („juodo“ ar „balto“) komizmo principais. Vienas iš tokių gi reikalauja vengti komedijoje persitengimo. Aplanai, linksmo vaidinimo sėkmė priklauso nuo pačių aktorių igūdžio kitus juokinti ir nuo režisieriaus sugebėjimo tinkamai išdėstyti sąmojo užtaisus per visą vaidinimą, tokiu būdu išlaikyti publikos dėmesį.

Satyriskai buitiniame A. Landsbergio „Onos veide“ komizmas sumestas iš padėvėtų frazių, tiesmukų situacijų, iš to niekad nepasenstančio miesčioniškos poniutės šaržavimo (ar Santa Monikoje jos iš viso egzistuoja lietuvių tarpe?), taip pat iš sovietinės tikrovės subanalizavimo. Spektaklio vaidintojai, šia kryptimi judėdami, nuosir-

Ona (V. Jatulienė) ir Ofelija (R. Vitkienė) žvelgia į Los Angeles dramų sambūrio Algirdo Landsbergio „Onos veido“ pastatyme.

Nuotrauka P. Malėtos

džiai viską persūdė. Komedija pasidarė ne „apyjuodė“, bet paprasčiausiai banaloka, farsiška. Ir tai nebūtų blogai, jei minėti sąmojo užtaisai būtų sprogdinami dažniau.

Antrame veiksmė, lyg pabrėžiant Kalifornijos ir paverptos Lietuvos kontrastą, gyvenvietė Ariogaloje buvo neįdomiškai niūri. Scenoje pakibo ne komiška, bet jau melodramatiškai slogi nuotaka. Negi Lietuvos gryčiose

nėra net langelio, pro kurį būtų matyti koks nors žolynas. Tuo tarpu pirmo veiksmo Santa Monikos svetainėje įtaisyti net trys didžiuliai langai su spalvingiausiu augmenija. Tarkime, kad tai komiškas kontrastas.

Pirmo veiksmo prabangoje viešpatuoja Ofelija (R. Vitkienė) su jai paklusnių vyrų Karoliu (S. Matu). Pas juos viešnagėn iš Lietuvos atvykusi Ofelijos sesuo Ona (V.

Jatulienė) savo pilka išvaizda ir kuklia elgsena prieštariauja Ofelijos manieringam žibesiui.

Šitaip užsimezga komedijos veiksmo kamuolys. Ofelija prikalbina seserį pakeisti savo veidą, pasipuosti amerikoniškai. Pamoko kaip naudoti kosmetiką. Rimtam patriotui Karoliui Onos pasikeitimas nepatinka. Jis yra priblokštas. Onos kukliame paprastame jis gi

regėjo tikro lietuviškumo simboliką, o dabar... Pagal Ofelijos užmačias surengtame pokilyje išgrąžinta Ona turi prisivilioti turtingą našlį. Deja, dramaturgas patinęs į veiklą įvesti šią laukiamą puotą. (Tai neabejotinas prašovimas). Todėl nematome nei Onos flirto su našliu, nei jo nugirdymo ožkos pienu atmiežtais kokteiliais. Regime tik nelabai juokingą mizansceną — kiaurai girtą našlį Karolis įtempia į sceną.

Ivyksta lūžis ir Karolio laikysenoje: staiga jis ryžtasi nepaklusti žmonos užgaidoms. Ima meilintis išsipūsciusiai Onai. Suprantama, tai išvydusi, Ofelija stoja piestu, išvaro savo seserį iš namų — atgal Lietuvą. Viskas atsitinka akimoiu.

Režisūrinė vaidinimo apdaila, su tomis vadinamomis properšomis, kai muitininkai kamantinėja keliaujančią Oną, su praeities ir dabarties kaita, su mistišku visų aktorių įžengimu į sceną finale, yra įdomiai sukonstruota. Ona, kaip mergytė, gražiai suvaidino V. Kiškytė. Prie spektaklio teigiamybių priskirtinas gerai atliktas Tetulės (E. Dovydaičienės) vaidmuo. Laiškus skaitydama viskuo besistebinti Tetulė šiltai sujungia laiko ir erdvės nuotolius. Lengvabūdiška Onos dukterė Ramunė stoja padaužos tėvo Adolfo pusėn. Ją suvaidino R. Matienė, su jai būdingu jaunuolišku nekantrumu.

Be abejo, pirmame veiksmė, visais išpaikintos moters instrumentais grojo Ofelija — R. Vitkienė. Rankų gestikuliacija, tiesą pasakius, kažkaip priminė Sri Lankos šokėjas. Vis tiek buvo smagu į ją žiūrėti besišvaistančią scenoje, interpretuojančią viskuo pertekusią miesčionę. V. Jatulienė savo „paprastos moters“ vaidmenį vaidino pavyzdinčiai. Deja, grimo menas (jei toks čia buvo) gerokai apgadino jos šiaip patrauklų veidą. Entuziastingas aktorius V. Dovydaičius kažkodėl buvo aprenktas ne kaip sovietų muitininkas, bet kaip Dono kazokų choro šokėjas.

Dažnas žiūrovas turbūt pastebėjo, kad Los Angeles Dramos sambūrio artistai metų metais, sąžiningai ir rūpestingai vaidindami, panaudoja tiek daug emocinio garo, tiek žodinės potencijos, vaikišiojimo ir judesių, kad jų vaidinimai turėtų būti prieakišti. Mes gi akivaizdžiai matome jų vaidybą scenoje. Bet šioje „stiprioje“ vaidyboje slypi ir nesėkmės spąstai. Būtent: aktoriai šitaip įtemptai besireikšdami, neatsipalaiduoja nuo dirbtinumo. Kad ir šį kartą — komedijos charakterių tipizacija prarado natūralumo išpūdį. Patarčiau: dažniau atleisti vaidybiškumo varžtus, dažniau improvizuoti, klysti ir niekad nepersitengti. Juk mėgėjais esame, mėgėjais turime ir būti.

... ir Chicagoje

DALIA SRUOGAITĖ-BYLAI TIENĖ

Šių metų lapkričio 22-23 dienomis, Margučio pakviestas, Chicago's Jaunimo centro salėje uždanga pakėlė Los Angeles Dramos sambūris, atvežęs Algirdo Landsbergio apyjuodę su properšom komediją „Onos veidas“, gavusią 1983 m. JAV Lietuvių bendruomenės Kultūros tarybos skelbtame konkurse 2,000 dol. premiją.

Komedijos atlikėjai buvo šie: Ona, „paprasta“ moteris — V. Jatulienė; Onutė, Ona dar mažytė mergaitė — V. Kiškytė; Ofelija, Onos sesuo — R. Vitkienė; Karolis, Ofelijos vyras — S. Matas; Adolfas „Abdula“, buvęs Onos vyras — A. Kiškis; Tetulė, Onos teta ir globėja — E. Dovydaičienė; Ramunė, Onos dukterė — R. Matienė; Amerikiečių muitininkas — A. Kiškis; Sovietų muitininkas — V. Dovydaičius; Našlys — A. Kiškis. Režisūra, dekoracijos, baldų ir kostiumų eskizai — Petro Maželio.

Veiksmas vyksta Ariogaloje, Santa Monikoje, Los Angeles ir Maskvos muitinėse. Santa Monikoje gyvenanti Ofelija išsikviečia iš Ariogalos Oną, seniai su vyru išsiskyrusią savo seserį. Ofelija planuoja surasti Onai turtingą lietuvių našlį ir juos apvesdinti. Tuo planu ypačiai džiaugiasi Onos dukterė Ramunė, trokštanti išvykti į Ameriką, nes ji nebegalinti pakęsti komunalinių išviečių, jai įkyrėjusių jų bute išviečių „vamzdžių užimo“ bei eilių prie bulgariškų džinsų. Ona, ją užauginusios Tetulės pritariu, atsiduria Santa Monikoje. Sesuo ją išgrąžina, išdažo, aprenkia ir iškelia balių, kuriame nužiūrėtas turtuolis našlys iki nugriuvimo nusigeria. Ofelijos vyras Karolis, nesuamerikonėjęs lietuvis, matydamas Onos vidinį grožį, piktinasi jos pasikeitusiu veidu. Nusprendęs palikti savo lengvabūdę žmoną, Karolis kviečia Oną kartu su juo išeiti. Ona atsisako. Karolis ją apkabina ir

tokioje pozėje juos pamato Ofelija. Įniršusi ji išvaro seserį iš savo namų ir Ona grįžta į Ariogalą. Namie jau laukia seniai nematytas jos buvęs vyras Adolfas, Ramunė ir Tetulė. Donžuoniškai praskraidęs gražiausius savo gyvenimo metus, Adolfas nori grįžti pas žmoną (dėl Amerikos), bet Ona jį atstumia ir išvaro. Supykusi dėl nepavykusio plano, Ramunė su didžiausiais grasinimais išeina iš namų. Tetulė galvoja, kad Ona nusims amerikonišką kaukę ir vėl bus tikra Ona, paprasta ir pilka, kaip pati Lietuvos žemelė. Tačiau Ona,

pamačiusi Ameriką, kuria naują planą, nes ten uždėta kaukė padarė ją visai kitokią žmogumi. O koks bus ateity Onos veidas, parodys rytoj.

Maždaug taip suplanuotą komediją Margučio svečiai mums atvežė. Uvertiūroje salės garsiakalbiai, prieš uždangai atsisleidžiant, grojo lietuviškas, amerikietiškas, rusiškas ir šabaniausko melodijas. Gaila, kad žiūrovai vis dar neišmoksta į tai atkreipti dėmesio, nes šioji muzika jau buvo spektaklio dalis. Scenoje sutilpo visos aukščiausios vietovės. Pirmame veiksmė Ariogala buvo sudedama sienoje atitvertam dešiniam šone, muitininkai įtraukdavo ant ratukų savo staliukus, o Santa Monikoje Ofelijos ir Karolio salonas užėmė visą sceną. Ofelijos buduaras su bestikliu veidro-

džiu patalpintas kairėje, priešais publiką. Los Angeles aerodromas kelioms sekundėms buvo įsteigtas žiūrovų plokšmėje, nuo kurios į avansceną vedė laiptukai. Antras veiksmas vyko Ariogaloje, visoje scenoje.

Spektaktis prasidėjo intriguojančiai, veiksmavietės ir laikas greit kaitaliojosi, atrodo, kad skriptas parašytas televizijai — vos keli žodžiai ar sakiniai situacijai, vietai ir laikui pažymėti. Mūsų scenai tai vis dar gana naujas reiškinys, tačiau tinkantis šiai dienai, kada esame jau įpratę prie greitų vizualiųjų kadru. Gal autorius išsigando, kad tokia forma komedijoje taps nuobodi, ir suskaldė ją ilgais plokščiais žodžių dialogais, išlaikydamas aktorius vienoje patalpoje ir palikdamas režisieriui valią sugalvoti jiems veiksmas. Gal bentazuodamas komediją, televizijos Fantazijos salos (Fantasy island), Meilės laivo (Love boat) — apie tai jo veikėjai kalba — ir Archie Bunker namo (All in the family) — apie tai veikėjai neprisitaria — įtakoje, autorius įsismagino ir daug kur nukrypo į savo sąmonės srautą, užduodamas aktoriams neperšokamas kliūtis. O tų kliūčių įpinta nemažai, kad ir tokia cirkiška žonglieriška Onos metamorfozė.

Atrodo, kad autorius pasitikėjo režisieriaus ir žiūrovo kūrybine vaizduote, neleisdamas aktoriams psichologiškai išsivystyti, užaugti ar prie savo didelių gyvenimo sprendimų pribrešti. Ilgi dialogai ir ištęsti monologai žiūrovo neįtikino, ir iš žaismingo komedijos tono lipo į tamsią tragediją.

Vargšės veikalo moterys — visos ištemptos ant niekšybės kurpalio. Ona — svajonių Lietuvos lietuvaite, nusikriausta vyro, bet kilnia-dvasė, čia pat užsideda tušybės kaukę ir su ja ketina vėl „atrasti Ameriką“. Ofelija — komedinis trafaretas, įsimylėjus savo pasistatydintą išvietę, kurioje, nuleidus vandenį, groja muzika. Na, galop autorius ją ir nuvaro į

tą gerą vietą, į jos meilės laivą. Ramunė — lyg jauna Ofelija, bet kokia kaina siekianti žemiškų gėrybių. O geroji Tetulė, varge užauginęs Oną, prisirišęs prie gimtinės ir šiaip santūri bei savotiškai protinga moteris, ir toji įsivelia į suktą Ofelijos planą ir išlaimina Oną į Ameriką... Vyrai taip pat iškreivėnė pusę pavaizduoti. Karolis gana minkštakūnis, — jau iš pat pradžių aišku, kad jis prispaustas po Ofelijos padu, nors kur tik įmanoma, šaiposi iš jos ir deklaruoja savo lietuviškumą. Epizodiniai muitininkų vaidmenys, ypač sovietų, regis, tikras autoriaus vidinis monologas. Visiems aišku, kad čia farsas ir absurdas, tik veikalo sukirpimu prie komedijos neprišitas. Sovietų muitininkas garsiai postringauja apie savo krašto moteris, šnipus, demaskuotus agentus, pradėdamas tardymą reikšmingu sakiniu, kuriame net penkis kartus pavartotas žodis „šitas“. Įtikinamiausias ir žmogiškiausias veikalo charakteris — dar vienas niekšelis — buvęs Onos vyras Adolfas. Jis prisipažįsta savo donžuonišką natūrą, atskleidžia savo

geismus ir neslepia savo svajonių.

Tačiau analizuoti bei spręsti veiklų charakterių rebusų nėra šio rašinio tikslas. Tai galėtų atlikti tos srities specialistai kaip Keltienė ar Silbajoris. Mums įdomiau pats pastatymas ir Los Angeles Dramos sambūris, kuriam lenkiam galvą jo 30-kreivėnės pusės pavaizduoti. Karolis gana minkštakūnis, — jau iš pat pradžių aišku, kad jis prispaustas po Ofelijos padu, nors kur tik įmanoma, šaiposi iš jos ir deklaruoja savo lietuviškumą. Epizodiniai muitininkų vaidmenys, ypač sovietų, regis, tikras autoriaus vidinis monologas. Visiems aišku, kad čia farsas ir absurdas, tik veikalo sukirpimu prie komedijos neprišitas. Sovietų muitininkas garsiai postringauja apie savo krašto moteris, šnipus, demaskuotus agentus, pradėdamas tardymą reikšmingu sakiniu, kuriame net penkis kartus pavartotas žodis „šitas“. Įtikinamiausias ir žmogiškiausias veikalo charakteris — dar vienas niekšelis — buvęs Onos vyras Adolfas. Jis prisipažįsta savo donžuonišką natūrą, atskleidžia savo

geismus ir neslepia savo svajonių. Tačiau analizuoti bei spręsti veiklų charakterių rebusų nėra šio rašinio tikslas. Tai galėtų atlikti tos srities specialistai kaip Keltienė ar Silbajoris. Mums įdomiau pats pastatymas ir Los Angeles Dramos sambūris, kuriam lenkiam galvą jo 30-kreivėnės pusės pavaizduoti. Karolis gana minkštakūnis, — jau iš pat pradžių aišku, kad jis prispaustas po Ofelijos padu, nors kur tik įmanoma, šaiposi iš jos ir deklaruoja savo lietuviškumą. Epizodiniai muitininkų vaidmenys, ypač sovietų, regis, tikras autoriaus vidinis monologas. Visiems aišku, kad čia farsas ir absurdas, tik veikalo sukirpimu prie komedijos neprišitas. Sovietų muitininkas garsiai postringauja apie savo krašto moteris, šnipus, demaskuotus agentus, pradėdamas tardymą reikšmingu sakiniu, kuriame net penkis kartus pavartotas žodis „šitas“. Įtikinamiausias ir žmogiškiausias veikalo charakteris — dar vienas niekšelis — buvęs Onos vyras Adolfas. Jis prisipažįsta savo donžuonišką natūrą, atskleidžia savo

žodžių žaidimą, juokiamės iš komiško bei absurdiškų situacijų, kurios vis tiek yra gyvenimiškos, tik į meniską apdarą įvilktos. „Onos veido“ psichologiškos situacijos nebetepla į komedijos rūbą, arba nebuvo įtalpintos šiame pastatyme. Režisierius sugalvojo daug puikių ir įdomių lenkiam galvą jo 30-gyvavimo metų sukakties progą. Toks ilgametis scenos vieneto išsilaikymas, nežiūrėnt, kad jis nebuvo visada kritikų glostomas ir garbinamas, įrodo jo narių nepagydomą ligą — sceną. Tai tikri teatro sirgaliai, nepasiduoda suklupę, neišpuiktą iškile, atkakliai ir užsispyrusiai neša dramos vėliavą. Mes džiaugiamės, kad jis gyvastingas ir judrus, kad mus aplanko ir mus suburia į taip visų mėgiamą ir laukiamą šventę — Teatrą. Reikia pripažinti Los Angeles sambūriui drąsą pasirenkant „Onos veidą“ — šį kieta riešutą savo meniniam sprendimui. Anksčiau minėjome veikalo kliūtis veikėjams atsiskleisti. Lengvoje komedijoje nereikalaujama tokio atsiskleidimo — žiūrime į veiksmų ir

Algirdo Landsbergio „Onos veido“ pastatyme Chicagoje, 1984 m. lapkričio mėn. 22-23 d. antrajame veiksmė: Ramunė (R. Matienė) ir Adolfas-Abdula (A. Kiškis).

Nuotrauka P. Malėtos

Po „Onos veido“ spektaklio Jaunimo centre, Chicagoje, 1984 m. lapkričio mėn. 22 d. artistai ir padėjėjai: E. Dovydaičienė (Tetulė), Birutė Raibienė, Los Angeles dramų sambūrio išdininke, R. Matienė (Ramunė), S. Matas (Karolis), A. Kiškis (Adolfas-Abdula), V. Kiškytė (Ona, dar mažytė mergaitė), R. Vitkienė (Ofelija), V. Jatulienė (Ona), V. Dovydaičius (Sovietų muitininkas), Marija Remienė, Lietuvių Fondo atstovė, veikalo režisierius P. Maželis, Margučio vedėjas P. Petrutis, Ingrida Bublienė, LB Kultūros tarybos, premijavusios Algirdo Landsbergio dramą, vicepirmininkė.

Nuotrauka P. Malėtos

Dobužinskio Lietuvos vaizdų paroda

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Šių metų lapkričio 23 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje, buvo atidaryta menininko M. Dobužinskio darbų paroda.

Dail. Dobužinskis (1875-1957) meno pasaulyje pradėjo reikštis kaip tapytojas. Nuo 1902 m. jis ne tik dalyvaudavo visose svarbiose rusų dailininkų parodose, bet taip pat reikšėsi ir didžiuliuose Europos centruose: Paryžiuje, Berlyne, Briuselyje, Romoje, Venecijoje, Milane, Leipzige. Nuo 1907 m. jis su dideliu pasisekimu pradėjo dirbti kaip teatro dekoratorius. Jis darė dekoracijas Maskvos teatrui, Paryžiaus baletui, Dreseno operai. Tais pačiais metais jis Lietuvoje, Vilniuje surengė atskirą savo darbų parodą, eksponuodamas „Vilniaus vaizdų“ ciklą. Vėliau apsigyvenęs Lietuvoje įsijungė į Kauno valstybinio teatro gyvenimą. Jis nesėdėjo vienoje vietoje, bet apkeliojo Lietuvą skersai ir išilgai, ieškodamas savo kūrybai įdomesnių gamtovaizdžių ir architektūrinių paminklų. Nors Dobužinskis reikšėsi įvairiose meno srityse, kaip tapytojas, scenografo, ekslibrisas, tačiau šioje parodoje yra sukoncentruoti jo darbai iš „Senosios Lietuvos“ ciklo. Šie vaizdai susideda iš bažnyčių, kryžių, sinagogų, varpinių koplyčių, plačių miestų panoramų. Siems savo pasirinktiems vaizdams nupiešti, dail. Dobužinskis naudoja paprasčiausias, pagrindines priemones: pieštuką, anglį, tušą, rašalą ir akvarelę. Beveik visi šios

M. Dobužinskis Kauno Zaliakalnis (rašalas, 1939) Iš Vlado Vijeikio redaguoto, 1975 Chicago Skautininkų ramovės išleisto leidinio „M. Dobužinskis“.

parodos darbai yra iš 1929-34 m. laikotarpio. Vieni iš jų yra juodas-baltas piešinys, kiti yra švelniai pastelinių spalvų kūrinių. Jis miestus, bažnytkaimius ir architektūrinius paminklus piešia iš įvairių skirtingų kampų. Pvz.: Kauno Zaliakalnį žiemą autorius nupiešia iš viršaus, miesto stogus. Sis pilkas-juodas, baltais taškeliais apmėtytas piešinys, žiūrovui suteikia nepaprastai lyrišką, trapios nuotaikos žiemos vaizdelį.

Kitą paveikslą, Kaunas pavasari, dailininkas piešia iš kito kampo. Iš apačios žiūrimė į viršų. Pirmą matome išrėtėjusią tvorą, už tvoros linksmomis spalvomis žydintį sodą, už to sodo kyšančius bažnyčios bokštų galus ir stogo viršų. O. Krekenavos miestelį matome horizontaliai, taip kad jo panorama atsispindi pro jį tekančiame upelyje.

Nors dailininkas naudoja

paprastas piešimo priemones — pieštuką ir rašalą, tačiau jis labai puikiai išgauna objekto iliuzinį įspūdį. Tytuvėnų Šv. Bernardo vienuolynas turi storas, sunkias barokinio stiliaus sienas. Žaiginio namas nėra paprastas, bet pilkai rusva, sena, tvirta pilis apaugusi žaliais medžiais. Medinės bažnyčios ir varpinės yra grakščios, lengvos, jautia ma kiekvienos lentos nepastovumas.

Dail. Dobužinskio kūriniuose labai dažnai figūruoja kryžius, koplytėlė. Vienur jis yra puošniai ornamentuotas, kitur jis yra labai paprastas, nepuošnus. Dažniausiai šie kryžiai, koplytėlės ir mus žiūri išdidžiai, iš viršaus. Gerai išsiūrėjus į Telsių kryžių, matome Kančios dešinėje ant kryžmo sėdintį angeliuką ir skrendantį paukščių būrį. Ant išilginio stulpo, po Kančios kojomis, matome plaktukus, vinis, kopėčias, strėles. Sis

detalus kryžius yra nupieštas juoda, rusva, melsva spalva.

Keliuose Lietuvos peizažuose autorius įtraukia ir žmones, nupiešdamas jų figūrų siluetus. Prie Varnių bažnyčios, šie žmonės po medžiais sėdinėja ar stoviniuoja. Kitame Varnių šalies vaizde, matome vienišius, kur, rodos, tebevyksta ūkio darbai. Šitame anglies piešinyje, rodos, šeimininkas tebesirūpina savo sodyba, arklukas per kiemą keliauja į savo tvartą.

Kaip šioje parodoje matome, dail. Dobužinskis surado daug lietuviškų, romantiškų peizažų. Šie jo kūriniai pasižymi dekoratyviškumu, grafiškumu. Jis piešia charakteringus senovės pastatų bruožus su dideliu atjautimu. Jo kiekviena linija yra svarbi, ryški, tyra, žaisminga, grakšti. Jo kūryba yra kupina nuosirdžių lyrikos, santūrumo, ornamentų išmonių.

Apžiūrėję šį dail. Dobužinskio „Senosios Lietuvos“ peizažų ciklą, jautiame šiam menininkui padėką už tokį meniškai rūpestingą užfiksavimą Lietuvos vaizdų ir architektūrinių paminklų, iš kurių jau daugelis yra išnykę. Šios parodos kūrinius neužtenka tik perėjus apmesti akimis. Kiekvienas paveikslas reikalauja ilgesnio prie jo sustojimo. Kiekvieną reikia gerai išsiūrėti, gerai išstudijuoti. Ilgiau išsiūrėjus, vis galima pamatyti naują liniją, naują puošmeną. Dail. Dobužinskis kiekvieną savo liniją, nesvarbu, ar tai būtų anglies, tušo, rašalo, pieštuko linija, žiūrovui pateikia mielą, egzotišką, lietuvišką gamtovaizdį ir architektūrinį paminklą.

nių, stovėjo be kepurės ir po to priėjo nusilenkęs“.

Pro Šiaulius, Radviliškį, Kėdanius jis pasiekia Kauną, pakeliui vis užtikdamas įsidėmėtinų dalykų. Patekęs į Vilijampolę, pakalba apie žydus, kurių ten esą apie 2,000 ir kurie vertėsi visokiais amatais. Tas Šulcas turbūt ir šiek tiek antisemitiskai nusiteikęs, ką lyg ir rodytu gal tegu ir tokia pastabėlė: „Net naktiniai sargai buvo žydai, bet (prašau nesijuokti) visi jie vaikščiojo po du, dainuodami tą pačią nakties dainelę, matyt, ne be priežasties, nes atrodo, kad iš dviejų balių galima padaryti vieną pakan-kamai drąsų žmogų“. Burmis-tras ir pašto viršininkas jam sakė, kad Kaune tuo metu buvo apie 400 namų ir apie keturi ar penki tūkstančiai gyventojų.

Artėdamas į Prienus, užsuko į vokiečių kolonistų kaimą. Savo kalbą tie vokiečiai seniai užmiršę, bet gyveną tvarkingai ir nerodą „vergisko nusižeminimo“. Sokulkoje ir Bukštalyje sutiko saksų, kurie taip pat tvarkingi, kaip ir anie anksčiau sutiktieji vokiečiai, bet šitie išsaugojo savo kalbą ir į savo šeimas neįsileidžia svetimo kraujo.

Kelionės pradžioje neradęs gero žodžio tam vargšui apiplyšusiam pirmajam pašto vežikui, į pabaigą lyg ir atlaidesnis darosi: „Pašto vežėjai, ypač Lietuvos viduryje... savo darbą atlieka puikiai ir, ne kartą pastebėjau, kad, net labai lėkdami, veža gerai ir nepaprastai atsargiai“. Be to: „Nė vieno lietuvių vežiko nemačiau girtą“. Pasišėję jam ir neigiamybių priežastis: „Nerūpestingumas ir tingėjimas rodo, kad lietuviai yra apsilėidę ir neringūs, bet tai būdinga tautos, kuriose valstiečiai yra nelaisvi“.

Vilniaus universitete daile studijavęs Vincentas

Poetų pėdomis

Kazys Bradūnas

Praejusį metų vasarą mudu su dukra Elenute patraukėm į daugiau trijų savaitių kelionę po Europą. Be kita ko, nutarėm pakeliauti poetų pėdomis: lankyti žinomų ir mėgiamų poetų gimimo, buvimo ir amžino poilsio vietas. Todėl Šveicarijoje pasikėlėm į Rigi Kulmo viršūnę, kuri 1895 metais įkvėpė Maironį parašyti to paties vardo eilėraštį. O dabartis ten tokia:

*Pėdų Maironio nerandu,
Ir viešbuty tušiam gūdu.*

*Vien veidrodžiuose praeitis,
Vien ant uolos naktis.*

*O man maironiška dvasia
Spindi kaip mėnuo rūkuose.*

*Vėjelis padvelkia palaidas,
Kalnuos klajoja trelio aidas...*

*Klausau... O ne, ne trelis —
Maironio žodžių vyturėlis:*

*„Nuo viršaus Rigi Kulmo, aukščiau debesų,
Išmatyt negali Lietuvos“.*

Italijoje, pakeliui į Veneciją, kryptelėjom truputį į pietus, norėdami rasti didžiojo romėnų poeto Vergilijaus gintajį kaimelį Andes prie Mantujos. Ošiančių medžių guote stovėjo aukšta žalvarinė Vergilijaus skulptūra su pėdestalo įrašu, bylojančiu, jog šioje vietoje poetas yra gimęs. O aplinkui plėtesi derlingos, žaliuojančios ir suartos lygumos, labai panašios į Suvalkijos laukus, net su upeliu kaip Širvinta.

*Štai riebioji „Georgikų“ žemė
Ir tėviškė poeto.
Gal ten jis iš upokšnio semia
Ir geria, geria iš lėto
Tartum gyvastį sultis giminės,
Kuri jam atimta,
O vis tiek šventa.*

Nepamirštama valanda buvo prie didžiojo Dantės sarkofago Ravenoje. Jau netoli septyni šimtai metų, kai poeto palaikai ten išsilo, o žmonės einą, lyg į šventą vietą. Matėme, kaip dešimtys italų klaupiasi ir meldžiasi prie sarkofago, g prie altoriaus. Visa ta aplinka pagauna ir jaudina kiekvieną.

*Niekas niekur taip širdies nebandė —
Viešpatie, ar išturės?
Čiagi miega ir sapnuoja Dantė
Pas dangaus ir pragaro duris.*

*Nežinau, ar klauptis, ar stovėti,
Vien silpnumą kėliuose jauti —
Žemės molis ir skliautai žvaigždėti
Čia per sunkūs ir per daug arti...*

Smakauskas 1822 m. Trakų salos pilyje tarp griuvėsių piešė sienų tapybos fragmentus. Tie jo piešiniai Varšuvoje per karus beveik visi žuvo, bet išliko vėliau parašyti prisiminimai, kurie išversti čia ir spausdinami. Daugiau kaip po šimtmečio (1933 m.) dailininkui restauratoriui J. Hopenui buvo paves-ta padaryti pilies sienų tapybos kopijas. Atliko jis tą darbą, bet jau nebe viską rado, ką Smakauskas ten piešė, daug kas jau buvo sunykę.

Lietuvių save laikęs, bet lenkiškai rašęs baltarusis, Liudvikas Kondratovičius, gatvėje bėgiojo mergiotės ir pasirašinėjęs Sirokomlės

slapyvardžiu ir gyvenęs

Vilniuje, yra ne kartą

pakeliavęs po Lietuvą, kurią

laikė savo tėvyne, ir išleisdi-

not net du toms tų kelionių

aprašymą (1857 ir 1860 m.).

Tų jo kelionių aprašymų šioje

lietuviškoje knygoje patei-

kama arti 40 puslapių. Rašė

Sirokomlė, ką matė, primin-

damas ir su atitinkamomis

vietomis susijusią istoriją ar

legendą. Pirmą kartą išvykęs

iš Vilniaus, pasiekęs Trakus,

pakalba, be kita ko, apie

karaimus ir jų gyvenimą.

Lelionyse atsidūrė šventą

dieną, kai „iš karčemos sklido

pasilinksminimo triukšmas,

gatvėje bėgiojo mergiotės ir

pasirašinėjęs Sirokomlės

Sio eilėraščių pluošto autorius su dukra Elenute Rigi Kulm viršūnėje, Šveicarijoje.

Dvidešimto amžiaus vieno žymiausių Amerikos poetų Ezra Poundo kapą susiradom Venecijos kapinėse, San Michelio salelėje. Savo tautiečių ne kartą gyvenime įskaudintas, Ezra Pound visais atžvilgiais buvo ismilyjęs Italiją: čia mirė, čia ir palaidotas. Tarp vijoکلینیų žolynų tik marmurinė lentelė su vardu ir pavarde.

*Žolynų lapai
Ir dviejų žodžių Canto:
EZRA POVND —
Pyktis ir smūgis.
Urgianti mirtis —
EZRA.
Ir amžinybės smūgis —
POVND.*

Šioje išvychoje vienuolika dienų praleidome vien tik Venecijoje. Todėl pasirašiusi kelionių eskizų poetinį ciklą pavadinau „Venecijos vasara“. Ji užsklendžiama tokiu eilėraščiu.

*Praejo vasara... O gal gyvenimas?
Ir dviejų žodžių Canto:
Vis tiek jau rudenio dienų sruvenimas,
Vis tiek jau vasarą Venecijos baigiau.*

*Tiktai poeziją, tą aukso vidurį,
Saugo posmas trapus,
Kol tolstantį juodos gondolos žiburį
Šaltas vėjas užpūs.*

Lietuva ir lietuviai keliautojų akimis

(Atkelta iš 1 psl.)

medžių". Tada dar buvę daug stabmeldžių.

Italas Gvanjinis, 1561 m. atvykęs į Lenkiją, Žygimanto Augusto buvo paskirtas į Lietuvos kariuomenę. Tegū ir naudodamasis kitais autoriais, parašė veikalą apie Lietuvą. Lietuvių kalba dabar šioje knygoje pateikiama jo pasakojimų apie žemaitius: apie žemės dirbimą, sėją ir pjūtį, apie žmones ir jų buitį, žalčių garbinimą, derliaus nuėmimo vaises. Iš Strijkovskio, kuris irgi tarnavo Lietuvos kariuomenėje, o vėliau, kad galėtų rašyti, buvo globojamas didiku, tarp jų ir Žemaičių vyskupo Merkelio Giedraičio, išversta apie tikėjimą ir papročius. Andriaus Volano, žymaus XVI amž. Lietuvos publicisto, gerai pažinojusio kraštą po Liublino unijos ir daug veikalų prirašiusio, duodamos ištraukos apie lietuvių santuką ir apie girtavimo žalą. Įdomių žinių apie Lietuvą, jos gamtą, žmonių gyvenimą ir papročius esama XVI-XVII amž. žemėlapiuose.

Kai XVIII amž. pabaigoje Prūsijoje karaliaus vardu buvo įsakyta mokyklose naudoti tik vokiečių kalbą, tai palietė ir lietuvių, kurie tokiam įsakymui pasipriešino. Tada Milkus papildė Pilypo Ruigio lietuvių-vokiečių ir vokiečių-lietuvių kalbų žodyną, bet jis negalėjo būti išleistas, jei nebus įrodyta, kad valstybei naudingi įvairių tautybių gyventojai, kurie turi savo kalbą ir yra išlaikę savo papročius. Taigi žodyne buvo išspausdintos net trys prakalbos įtakingų žmonių: Berlyno pamokslininko Jenišo, karo ir domėnų patarėjo Heilsbergo ir filosofo Kanto. Heilsbergas kritikuoja vyriausybės požiūrį, kad

viena kalba palengvina bendravimą, ja lengviau paskleidžiami įstatymai. Sako, įstatymus nesunku ir nebrangu išvesti į provincijų kalbas, taip pat daug paprasčiau tarnautojams išmokyti provincijos kalbą, nekaip gyventojams tarnautojų kalbą. Jis įsitikinęs, kad provincijų susiliejimas, įvedus vieną kalbą, greičiau gal tik susmukdys lietuvių dorovę. O Prūsijos lietuvis esąs svingingas, taurus, draugiškas, narsus, paslaugus, nekenčia gobšumo, iš ypatingo prisirišimo prie žemės nenoriai keliauja svetur, yra ištikimas valstybės pilietis ir tikras kareivis. Neteikęs savo kalbos, jis praranda ir tautybę. Kantas, paremdamas Heilsbergo argumentus, sako, kad Prūsijos lietuvis tikrai nusipelnė, „idant būtų išlaikytas jo charakterio savitumas, o kadangi kalba yra svarbiausia charakterio formavimo ir

išlaikymo priemonė, tai kartu ir jos grynumas tiek mokykloje, tiek bažnyčioje matyti iš aukščiau duoto lietuvių aprašymo.“

Vokietis mokytojas Fridrichas Šulcas 1793 m. iš Mintaujos važiavo Gardinan į seimą, kuris turėjo patvirtinti antrąjį Žečpospolitos padalijimą. Važiavo, aišku, lėtai, o ką pakeliui būdingesnio pastebėjo, tą ir užrašė. Iš Kuršo persikėlęs į Lietuvą ir artėdamas į Joniškį, pradeda aiškinti skirtumus tarp pašto vežikų vienoj ir kitoj pusėj. Kuršo vežikas esąs tvarkingai apsirengęs, jo arkliai dideli ir stiprūs, o lietuvis „apsigobęs sena kapucinių spalvos sėrmėga, neturėjo net batų, per menką gelumbę, greičiau per vilnonę medžiagą. Kiaurai švietė alkūnės, rodydamos storas marškinius“. Kuršo vežikas buvęs „mandagus tik tada, kai reikia, o lietuvis, jau mane pamatęs už šimto žings-

M. Dobužinskis Luokės sinagoga (pieštukas, 1933) Iš Vlado Vijeikio redaguoto, 1975 m. Chicago Skautininkų ramovės išleisto leidinio „M. Dobužinskis“.

M. Dobužinskis Saukėnai — varpinė (tušas, 1933) Iš Vlado Vijeikio redaguoto, 1975 m. Chicago Skautininkų ramovės išleisto leidinio „M. Dobužinskis“.

kai, ta kalba, kurios mes, rašantys istorines lietuvių poetas, deja, nesuprantame. Šiuo atžvilgiu lietuvis sodietis labiau išprusęs už mus, nes, be gimtosios lietuvių kalbos, gerai supranta ir neblogai susikalba lenkiškai“. Puniuje jis ieškojo tos vietos, kurioje galėjo būti Margirio pilis (apie Margirį Sirokomlė yra parašęs poemą).

Kitąkart suko į Ašmeną ir, atsidūręs Nemėzyje, papasakojo apie ten jau nuo seno gyvenančius totorius, apie jų darbus. Užsiminė ir apie jų religiją: „Tikybės žino tik formas ir tradicijas, kai kurie moka paskaityti Koraną, bet niekas jo nesupranta, net mūla. Kiekvieną penktadienį lanko medžių pavėsyje stovinčią mažą mečetę, maždaug stropiai pasinkauja per ramazaną — tai ir visa jų religinė praktika. Laikydami Alkorano nuostatų, negeria vyno, beje, mažai kas įstengtų jo nusipirkti. Tačiau gudrauja su degtine ir išmalkia nemazai, mat Alkorane apie ją nėra nė žodžio“.

Vykdamas į Kernavę, įvažiuoja į Airėnų kaimą, per kurį eina rusinų (baltarusių) ir lietuvių tautybių riba. Čia jis paskiria nemaža vietos palyginti abiems toms tautybėms — jų žmonių išvaizdai, apsirėngimui, troboms, valgiui ir gėrimui, sugebėj-

(Nukelta į 4 psl.)

Apie moters atvaizdą moterų rašytojų prozoje

Su prof. dr. Violeta Kelertiene kalbasi Dalia Bylaitienė

D.B.: Pirmiausia reikia tave pasveikinti su doktoratu, kurį šią vasarą išsigijai Wisconsin universitete Madisone. Berods, tavo disertacija buvo lietuviška tema?

V.K.: Taip. Universitetas leido naudotis lietuviška medžiaga, nes Madisono lyginamosios literatūros katedra net džiaugiasi bei žavisi „egzotiškais“ kalbomis. Buvau susidomėjusi lietuvių literatūros prozos ištakomis, nes dar galima atsekti rašytojų perėjimą iš kasdieninės kalbos į literatūrinę. Juk dar nei šimto metų nepraėjo, kai pas mus pradėta rašyti ne didaktinė proza ir mane domino žodžio ir rašto santykis. Taip pat man įdomus visas mūsų literatūros kūrimosi procesas.

D.B.: Kurie rašytojai ir kokie jų kūriniai buvo tavo disertacijos pagrindas?

V.K.: Davainio-Silvestračiaus sakmės ir Žemaitės ankstyvieji apsakymai. Matai, pas mus dar galima surasti skirtumą tarp pasakų, patarlių, padavimų, t.y. liaudies žodinės kūrybos ir beletristikos. Man atrodo, kad lietuvių literatūra gali būti toksai pavyzdinis modelis, kai dar gyva yra žmonių žodinė tradicija. Iš pastarosios naudojau pasaką „Eglė, žalčių karalienė“.

D.B.: Rėmėsi mokslinėmis teorijomis?

V.K.: O, taip. Naudojau naujausias lingvistikos ir literatūros teorijas, kurias pritaikiau minėtiems lietuviškiems tekstams.

D.B.: Ko ieškai literatūroje?

Dr. Violeta Kelertienė
Nuotrauka Romo Sakadolskio

V.K.: Turiu reputaciją, jog esu formalistė, kad man daugiau rūpi stilius, negu kūrinys, kad ypatingą dėmesį kreipi į kūrinio formą. Tai iš dalies yra tiesa, kadangi koks nors kūrinys man gali atrodyti labai nuostabus, bet jeigu jis bus įvilktas į prastą rūbą, jis man visai neimponuos. Visada ieškau gero formos pajutimo ir noriu, kad ta forma būtų kūrinyje išlaikyta. Jei rašytojas pasirenka kurią nors formą, man atrodo, kad autorius turi suprasti tos formos privalumus ar sunkumus ir turi sugebėti juos išnaudoti.

D.B.: Gruodžio 9 dieną kalbėsi Chicago Lietuvių moterų klubo federacijos pietietį. Kokią temą pasirinkai?

V.K.: Bandysiu panagrinėti moters atvaizdą moterų prozoje.

D.B.: Pastebėjau, kad tave domina moters lietuvių literatūroje.

V.K.: Taip, tai yra vienas mano šalutinių interesų. Domiuosi, ką ir kaip moterys

rašo Vakaruose, o taip pat seku, kokias herojes moterys rašytojos kuria dabar Lietuvoje. Stebiu jas ir iš feministinio taško: ar jos įžvelgia moterų roles gyvenime, jų priešingybes bei problemas, ar jos vis dar pasisavinusios vyrų rašytojų nustatytu diskurso ypatybes.

D.B.: Manau, kad sekį ir vyrų rašytojų kuriamas moteris?

V.K.: Kol kas atsitiktinai. Klausimas yra įdomus ir ateityje tikrai norėčiau prie jo prieiti. Esu galvojusi apie Vienolio „Paskenduolę“ ir kitas mūsų ankstyvosios literatūros sukurias moteris. Tą laikotarpį esu dėsčiusi lituanistikos seminare ir man malonu, kad anie lietuviai rašytojai daug simpatingiau traktavo savo moteris veikėjas, negu kitų tautų vyrai rašytojai. Atrodo, kad lietuviai rašytojai nepriklausomai laikotarpiai ir dar anksčiau buvo labai jautrūs socialinei nelygybei, moterų problemoms, pamestinukams, našlaičiams.

D.B.: O dabar?

V.K.: Dabar, sakytčiau, mažiau. Net paviršutiniškai. Moterys pristatomos stereotipiškai, kaip seks objektai, arba apie jas svajojama, kaip apie kokias marijas, švenčiausias ir panašiai.

D.B.: Ši rudenį pradėjai dėstyti lituanistikos katedroje Illinois universitete, Chicagoje. Kaip sekasi? Kokie santykiai su studentais?

V.K.: Jaučiu didelį malonumą dėstyti lietuviams studentams. Visi mano studentai yra labai darbštūs ir galiausiai pasitikėti, kad jie atliks

Būrelis lietuvių rašytojų iš Chicago susitiko su Bernardu Brazdžioniu, jo poezijos rinkinio vaikams „Mažųjų dienos“ sutiktuose, 1984 m. lapkričio mėn. 16 d., Jaunimo centre, Chicagoje. Sėdi: Danutė Brazytė-Bindokienė, Bernardas Brazdžionis, Nijolė Jankutė-Užabalienė. Stovi: Kazys Bradūnas, Jonas Minelga, Anatolijus Kairys, Julija Svabaitė-Gylienė, Česlovas Grincevičius, Danutė Augienė, Apolinaras P. Bagdonas, Alfonsas Šešplaukis-Tyruolis, Stasė Petersonienė, Adolfas Markelis.

Nuotrauka Zigmo Degučio

užduotus darbus. Jie tikrai dirba labai nuosirdžiai. Be to kelia daugybę klausimų, kartais net nesurištų su literatūra ar kalba. Studentų susidomėjimu mūsų kultūra ir istorija džiaugiuosi ir stengiuosi jų žinojimo spragas užpildyti.

D.B.: Kaip ir mūsų studentus žiūri universiteto vadovybė?

V.K.: Dar prieš prasidedant mokslo metams, slavistikos katedros vedėja sakė, jog lietuvių katedra turės pačius geriausius studentus. Dabar ir aš, iš savo trumpos patirties, galiu tai patvirtinti.

D.B.: Jeigu nebūtų lituanistikos katedros, ar vis tiek dėstytum universitete?

V.K.: Greičiausiai — ne. Man yra prasmingiau dėstyti lietuviams. Jeigu jų nebūtų, gilčiausi lietuvių literatūros tyrinėjimo srityje, rašytčiau.

NAUJI LEIDINIAI

• **Romas Viesulas. TELESFORAS VALIUS.** Pomirtinė dailininko monografija lygiai graičiai anglų ir lietuvių kalbomis. Tekstus ir anglų kalbą vertė Violeta Kelertienė. Knyga įžangą parašė Paul Duval. Šiaip visa monografijos autorystė priskirta dail. Romui Viesuliui. Jis surentė puikų tiek biografinį, tiek dokumentinį, tiek dailininko kūrybą liečiantį apžvalginį bei studijinį tekstą tikrai su didžiu akyklumu ir su pagarbiu respektu savo buvusiam mokytojui. Pati knyga išorine ir vidine puslapių suvokimo prasme yra liuksusinis objektas. Panaudota net dvi rūšys popieriaus: vienos popierius tekstui, kitoks spalvotoms ir nespaldytoms reprodukcijoms. Leidinys didelio formato 144 psl., išleistas ir spausdintas Kanadoje, kur dail. Telesforas pastaruosius dešimtmečius gyveno ir mirė 1977 metais.

D.B.: Ačiū už pasidalinimą mintimis. Nekantriai lauksim tavo paskaitos gruodžio 9 dieną, 4 val., Jaunimo centre.

no ir mirė 1977 metais.

Kaip žinome, Telesforas Valius buvo vienas iš tų keturių didžiųjų (Augius, Petravičius, Ratas, Valius), kurie atrado ir patys sukūrė mūsų lietuviškosios grafikos būdinguosius bruožus, tapdami mūsų moderniosios grafikos klasikais. Visas tas Telesforas Valius kūrybinis kelias yra aiškiai regimas vizualinio monografijos puslapiuose. Ir tai nėra pasitenkinimas jau atrastu, o nuolatinis ieškojimas naujo, dar neregėto, dar nežinomo. Akivaizdžiausia Valiaus kūrybos padala yra juoda-balta darbai, sukurti Lietuvoje, ir pokario metais Vokietijoje, o po jų — spalvingieji ir kiek kitokio braižo, sukurti jau Kanados laikotarpiu. Tačiau kokiais vingiais Valius besapuko, visada jo kūryba leido gyvastingiausias sakinis į kultūrinį gimtosios Žemaitijos podirvį. Žemaitija buvo jo mėgiamiausia tema įvairiausių kontekstuos iki paskutinio atodūso. Ir tai buvo suprasta ne vien tik mūsų, lietuvių, bet ir kanadiečių, kaip juose gilūs pėdsakai įmykusio pedagogo, ir kaip Kanados grafikos judintojo.

O už šią ir kitas panašias mūsų dailės monografijas turime būti dėkingi ištikimiausioms mūsų dailininkų kūrybos palydovėms — jų žmonoms, kurios po vyrų mirties pasirūpino, kad šitokio pobūdžio paminklai būtų pastatyti. Ir laimingi vyrai, turintys tokias žmonas. Tai Ausra, Danutė Augienė, V. Kriaučiūnė, dabar Aldona Valiuvienė. Prieš jas lenkiam galvas ir dėkojame.

Monografija gaunama ir „Drauge“, kaina — 41 dol. k. brd.

Vytautas Nakas
Nuotrauka P. Malėtos

Solistui, muzikologui Vytautui Nakui (1947.XII.4 — 1976.XII.21) šių metų gruodžio mėn. 4 d. būtų suėję 37-ri metai. Apie lietuvių kultūrą ir meninę veiklą išėjęs jis yra sakęs: „Dažnai dalyvavau lietuvių muzikiniuose ir sceniniuose pastatymuose. Lietuvių kultūrinė ir meninė veikla yra gyvesnė už kitų etninių grupių veiklą Chicagoje. Lietuviai gali didžiulius aukštus šios veiklos meninio lygiu. Pavyzdžiui, Chicago Lietuvos opera yra geriausias operinis vienetas, išskyrus tarptautinės Lyric Opera vieneta, šame milijoniniame mieste. Didžiųjų būdamas mažos, bet kultūriniai aktyvios tautos vadovėlio, kuris paprastai sausesnis ir ne toks detalus.

„Onos veidas“ Chicagoje

(Atkelta iš 2 psl.)

pirmasis veidas buvo šiltas ir tikras, tiek su kauke mažai pasikeitęs. Visgi V. Jatulienė scenoje moka judėti, turi gražią diktiją ir jai tinkamuose vaidmenyse yra nepakeičiama. Malonu buvo vel matyti R. Matienę ir R. Dovydatienę, kurios buvo pernai metų Teatro festivalio sceniškai paauko. Nustebino S. Matas Karolio vaidmeny, puikiai frazavęs sakini, tiksliai akcentavęs žodį, grakščiai judėjęs bei mizanscenavęs. Epizodiniuose vaidmenyse A. Kiškui niebuvo daug kur pasireikšti, tačiau buvo jaučiama jo nuosirdi pastanga kiek galima geriau savo roles įgyvendinti. O Adolfo-Abdulos personaže jis buvo laisvas ir nors ir nevidonas, bet simpatiškas... V. Dovydatienė neturėjęs muftininko modelio, kaip A. Kiškis, turėjo sukurti visai naują šios profesijos tipą. Sunku pasakyti, ar autorius nuklydo monologuose, ar atlikėjų sunku buvo žiūrovą įtikinti. Režisierius kiek galedamas situaciją gelbėjo, patalogiai kėdės pasodinęs tardomą Oną, kuri savo naujo veido paveiktą, narsią su valdžios atstovu ginčioslį Sveikintina V. Kiškytė Onutės vaidmeny. Jom skaidrus balselis ir nekliaivanti lietuviška tarsena visua. šiltai nuteikė. Tikėtina, kad tai bus gražiai auganti. Ad dramoms samborio atžala. Kaki bant apie tarsena, tenka atkreipti R. Vitkienės dėmesį, kuriai būtina jos anglicizmus pataisyti. Panašus patarimas ir R. Matienė, šiaip drąsiai ir šmaikščiai vaidinusi.

Apskritai buvo matyti daug profesionalumo. Spektaklis buvo apgalvotas, važiuo be didesnių klaidų (svečiams svetimų scenoj atleistini kai kurie nesklaidumai), buvo juntama ansambliška darba ir susiklausymas. Specialiai reikia paminėti ir spektaklio taktininkus: muzikos ir garso efektų autorių V. Gylį, apšvietėją A. Aleknaiką, baldų gamintoją G. Vilčiauską, kurių nematėme, bet be kurių spektaklis būtų labai nukentėjęs.

Belieka žiūrovams bei laukti losangeliečių vizito su gal kiek prieinamesne žiūrovams (ir jiems patiems) drama. Jeigu nusistatyta vaidinti tik lietuviškus veikalus, vertėtų gal pagalvoti apie K. Saja, J. Glinskį, S. Saltenį, J. Grusą. Nejaugi anapusiniai lietuviai rašytojai yra mums tabu? Galima juk kartoti ir A. Skėmą, ir K. Ostrauską, ir to paties Landsbergio kitas dramas. Galima statyti mūsų klasikų jei ne ištisinius veikalus, tai jų ištraukas.

Naujos mūsų kartos greitai auga. Jei mums, matiusiems minėtų autorių veikalus, atrodo, kad jie jau nusibodo, prisiminkime, kad jaunajam A. jaunimui jie bus nauji. Ir negirdėti, o mums — nauji. A pastatymu jie vėl kitai skambės.

• **Skautų aidas nr. 8** (1984 spalio). Mėnesinis jaunimo žurnalas, leidžiamas Lietuvos skautų sąjungos. Redaguoja Antanas Saulaitis, SJ, 2345 W. 58th St., Chicago, Ill. 60636. Ad ministras Malvina Jonikienė, 6346 S. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629. Prenumerata — 5 dol., pusei metų — 3 dol.

• **Lietuvių dienos nr. 9** (1984 lapkritis). Mėnesinis iliustruotas žurnalas lietuvių ir anglų kalbomis. Redakcinė kolegija: Rūta Skiriūtė, Margis Matulionis, Arūnas Barkus. Leidėjas — Antanas F. Skirius. Adresas: Lithuanian Days, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029. Metinė prenumerata JAV — 20 dol.

Lietuva ir lietuviai keliautojų akimis

(Atkelta iš 3 psl.)

mams, pomėgiams, šeimoms (rusinas, sako, mielai veda lietuvaite, o lietuviui vengia vedybų su rusinėmis, o mišrioje šeimoje, kai vyras ir žmona nemoka vienas kito kalbos, tai šnekasi lenkiškai). Be kita ko, Kaunas Sirokomlei visiškai kitoks atrodė negu anam Sulcui: „neapsakomai gražus, neįkainojamai svarbus prekybos plėtotė“, nors „tylusis Vilnius“, „visada liks dvasinė Lietuvos sostinė“. Vieną kelionę jis atliko Nemunu.

1856 m. po Lietuvą keliavo gydytojas Teodoras Triplinas ir savo kelionę aprašė net dviejose knygose (vienas tomas skirtas Aukštaitijai, kitas Žemaitijai). Aprašinėdamas Druskininkus, šitokių gražių žodžių paskyrė lietuviams: „Ai, koki gražų būrį guvių ir dailių lietuvių čia radau! Turiu pasakyti, kad Lietuvoje moterys elgiasi visai kitaip negu pas mus Varšuvoje, kai suvažiuoja į miestą, kuris prabanga, apkalbomis ir gaudais panašesnis į miestelį, o manieromis — į sostinę“. Tikrą himną jis surašo apie lietuvių elgesio natūralumą, žavų paprastumą, nuosirdumą. Gerų žodžių turi jis ir lietuviams apskritai. O aprašinėdamas pamaldas Druskininkuose, rodo, ir pasiūlyti moka iš ponijos: „Privaziūoja prie bažnyčios keturkinkiai vežimai, ir iš jų galionuoti liokajai išsodina damas, pasipuošusias tarsi į balių, tik ne taip dekoltuotas, lengvute skraiste apsidengusias, kad neįdegtų. Iš toli važiuoja tos damos — gal tris šimtus, o gal net keturis šimtus žingsnių“.

Dažnai jam prasiveržia

simpatijos Lietuvai, jos praeičiai, lietuviams. Laukiančiam, kol ateis karaimas pavežioti valtimi po Trakų ežerą, ateina jam į galvą štai koks praeinamybės aptarimas: „Kai prisimeni, kokia buvo prieš kelis amžius Vytauto galybė, kaip jam lenkėsi ir Naugardo gyventojas, ir rusinas, ir totorius, kaip jam pataikavo kryžiuotis, kaip jo bijojo lenkas, virpuliai nueina per kūną, ir imi suprasti, kad ir didžiulias pasisekimas yra ne amžinas, kad didybė ir galybė ilgainiui neišlaiko viską ardančių laiko taranų smūgių“. Paskubom kai ką

apžiūrėjęs „sename Algirdo mieste“, kaip jis vadina Lietuvos sostinę, rašo: „Skryčiausi skaudama širdimi: kas gi, aplankęs Vilnių, nepamilo jo paminklų ir žmonių, kurie patys tebėra tarytum kokie dar nesugadinti gerųjų laikų paminklai“. Užrašuose iš kelionės po Žemaitiją taip pat daug ką teigiama jis suranda pasakytį: ir žmonės darbštūs, ir gyvena neblogai.

Nuo 1857 m. carinės Rusijos generalinis štabas savo reikalam pradėjo ruošti gubernijų aprašymus. Štai pirmiausia, aišku, rūpėjo keliai ir strateginės vietos, bet norėta turėti žinių ir apie gyventojus. Apie Kauno guberniją

1860-1862 m. tokią apžvalgą paruošė papulkininkis Ufniauskis. Kraštas ir žmonės knygoje spausdinamos būdingesnės žinios iš tos apžvalgos. Būdinga, kad tas papulkininkis, rašydamas apie krašto gyventojus, ir užuojautos jiems suranda: „Žemaičiai ir lietuviai, kad ir buvo susikirstę į atskiras klases, sudarė vieną tautą. Kunigaikščiai, kilmingieji, dvasininkai ir paprasta liaudis vienodai mylėjo savo tėvynę, brangino jos laisvę, viena kalba kalbėjo, tuos pačius dievus garbino ir sudarė darnią visumą, kuriai savitai besivystant, Lietuva gal būtų išsaugojusi nepriklausomybę iki šių dienų ir užėmusi garbingą vietą

tarp kitų civilizuotų tautų, juoba kad Lietuva ir Žemaitija, taip didvyriškai kėlėtą amžių gynusios savo tėvynę, buvo nusipelnusios geresnės dalios“.

O bajorai susilaukia jo kritikos: „Lietuvos bajorai, perėmę lenkų papročius ir kalbą ir išsikovoję lygias teises su lenkų bajorais, virto tikrais lenkais ir paniekino lietuvių tautybę, kurios formavimosi procesas sustojo ir šiuo metu yra labai mažai tepažengęs. Net ir dabar, kada keliamas tautybių klausimas, Lietuvos bajorai, užuot stengėsi atgaivinti lietuvių tautą, galvoja tik apie buvusią padėtį, tai yra apie nepriklausomą Lenkiją ir susijungimą su ja, nors šis susijungimas buvo pražūtingas lietuvių tautai ir šiuo metu nieko išganingo Lietuvai nežada. Lietuvos bajorai, papročiais ir kalba virte lenkais, pasidarė svetimi lietuvių tautai. Paprasta liaudis bajorus laiko svetimais ir greičiau prisipaudojais negu geradariais“. Tą kritiką pasisakymą dėl lenkiškos įtakos Lietuvoje autorius dar ir toliau įdomiai tęsia.

Knyga *Kraštas ir žmonės* baigiama keliolikos puslapių laišku, kurį savo draugui Adomui Plugui (Antanui Petkevičiui) 1892 m. parašė dailininkas Andriolius, paviešėjęs Lietuvoje — Vaitkuškyje ir Skaičiuose ir pakelia vėles iki Utenos.

Tegu, kaip istorikai sako, ir ne viską galima už gryną pinigą imti, kas tų į šią knygą sudėtų autorių parašyta, bet ne vien smalsumą tenkini skaitydamas. Matai, kaip per amžius kas keitėsi, ir ne kur kitur, o Lietuvoje, ir lietuviui tokia pažintis, atrodo, labai pravartū šalia istorijos vadovėlio, kuris paprastai sausesnis ir ne toks detalus.

Nuotrauka Jono Tamaliūčio

Ciurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, Rimas ir Regina Griškeliai kabina dail. Elenos Urbaitytės paveikslą — tai jau desimtas jų pakabinamas Ciurlionio galerijos lietuvių dailininkų darbų

kolekcijos paveikslas. Pasaugoje 100 dol., jie pade da Ciurlionio galerijai įsigyti reikalingą naują paveikslų kabinimo sistemą.